

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Túristvándi

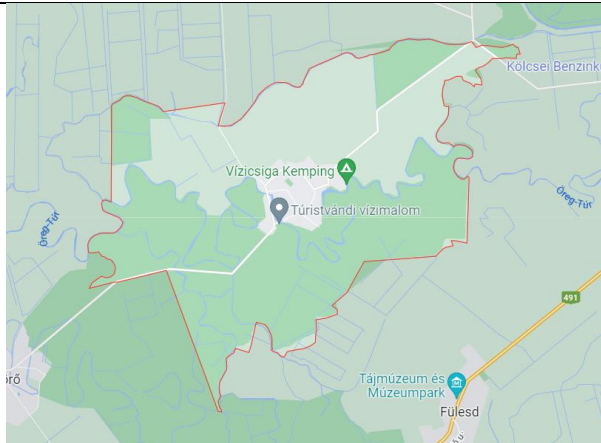
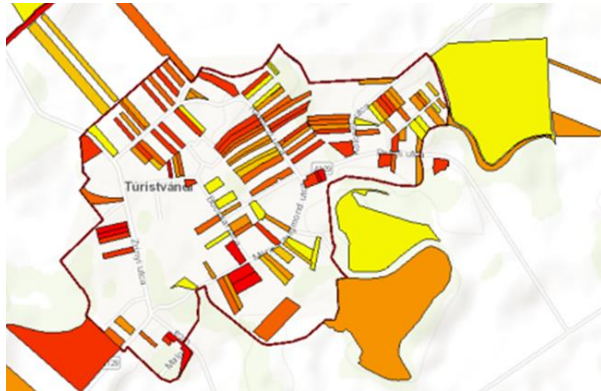
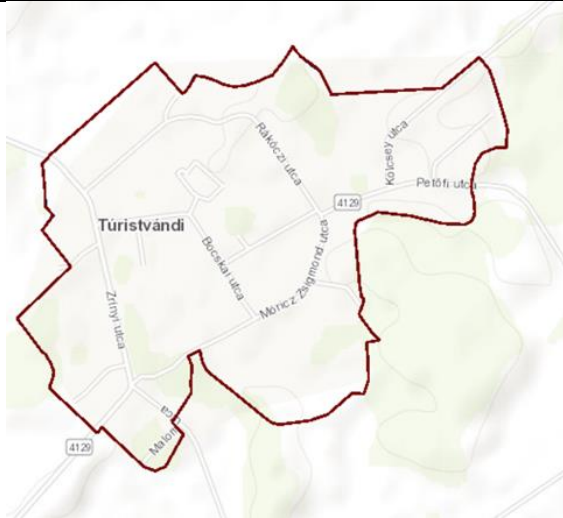
Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

TÚRISTVÁNDI

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Szervezet neve: Szervezet neve:-

Dátum: 2022.06.

 <p>Forrás: https://www.google.com/maps/place/</p>	<p>Terület: 15 km² Lakónépesség: 775 fő Jogállás: Község Járás: Fehérgyarmati Megye: Szabolcs-Szatmár-Bereg Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: Igen Jelentős munkanélküliséggel sújtott település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: Nem</p>
<p>Település térképe</p>	<p>Jogosultság adatok</p>
 <p>Forrás: https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/</p>	 <p>Forrás: https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/</p>
<p>Eladósodottság-térkép</p>	<p>Szegregátum-térkép</p>

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Túristvándi	
Megye	Szabolcs-Szatmár-Bereg	
Járás	Fehérgyarmati	
Programba vonás köre	4	
Szervezet neve		
Lakosságszám (2021)	772	
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	108%	
15 év alattiak aránya (2021)	19%	
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	104%	
60 éves és idősebbek aránya	18%	
60 éves és idősebbek számának változása 2021/2012 (%)	91%	
Lakásszám (2011)	253	
Üres lakások száma (2011)	19	
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	0	
Lakásszám a szegregátumban (2011)	0	
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	0	
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	0	
Lakások száma (2019)	254	
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	223	
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0	
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	255	
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	125	
WC nélküli lakások száma (2019)	81	
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	39	
Egy szobára jutó lakó (2021)	1,3	
Egy főre jutó szja alap, ezer Ft (2019)	579 242 Ft	
Egy főre jutó szja alap klaszter átlagtól való eltérése, % (2019)	110%	
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2 400 000 Ft	
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	22	
Kiinduló kvóta érték kerekítve	6	

A település leírása

1.1.1 A település pozíciója (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

A település fekvése, távolsága a járásközponttól, megyeszékhelytől, nagyobb munkaerőpiaci központtól, illetve közösségi közlekedés helyzete. Növekvő vagy csökkenő lakosság, el- és bevándorlás mértéke, szegregátumban élők/roma lakosság aránya. Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából. A településen elérhető szolgáltatások. A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések felsorolása az elmúlt időszakban.

1.1.1. Térség pozíciója: távolságok

Túristvándi Szabolcs – Szatmár – Bereg – Megye észak-keleti csücskében a szatmári tájegységében az Erdőháton található Fehérgyarmattól 15 km-re. A község a 491-es útról Penyigénél leágazó alsórendű úton érhető el. A Kölcse, Szatmárcseke, Tiszakóród, és Kömörő által közrefogott Szatmári Tiszahát területén helyezkedik el, területe 1522 ha. Belterülete 100ha-t, külterülete 1422 ha-t ölel fel. Túristvándit autóbuszjáratok kötik össze a környező településekkel.

Túristvándi gazdasági helyzetét, jelentős mértékben befolyásolják adottságai, mérete és földrajzi elhelyezkedése. A település a megye legkeletibb területén fekszik, az ukrán határtól 20km-re, a román határtól 45km-re. A megyeszékhelytől való távolsága 90 km, a fővárostól pedig 360 km-re helyezkedik el.¹

A településen roma nemzetiségi önkormányzat működik, a települési önkormányzattal együttműködve látják el a feladatokat.

1.1.2. Munkaerőpiaci lehetőségek

Túristvándi a gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott és a tartós munkanélküliséggel sújtott települések közé tartozik.

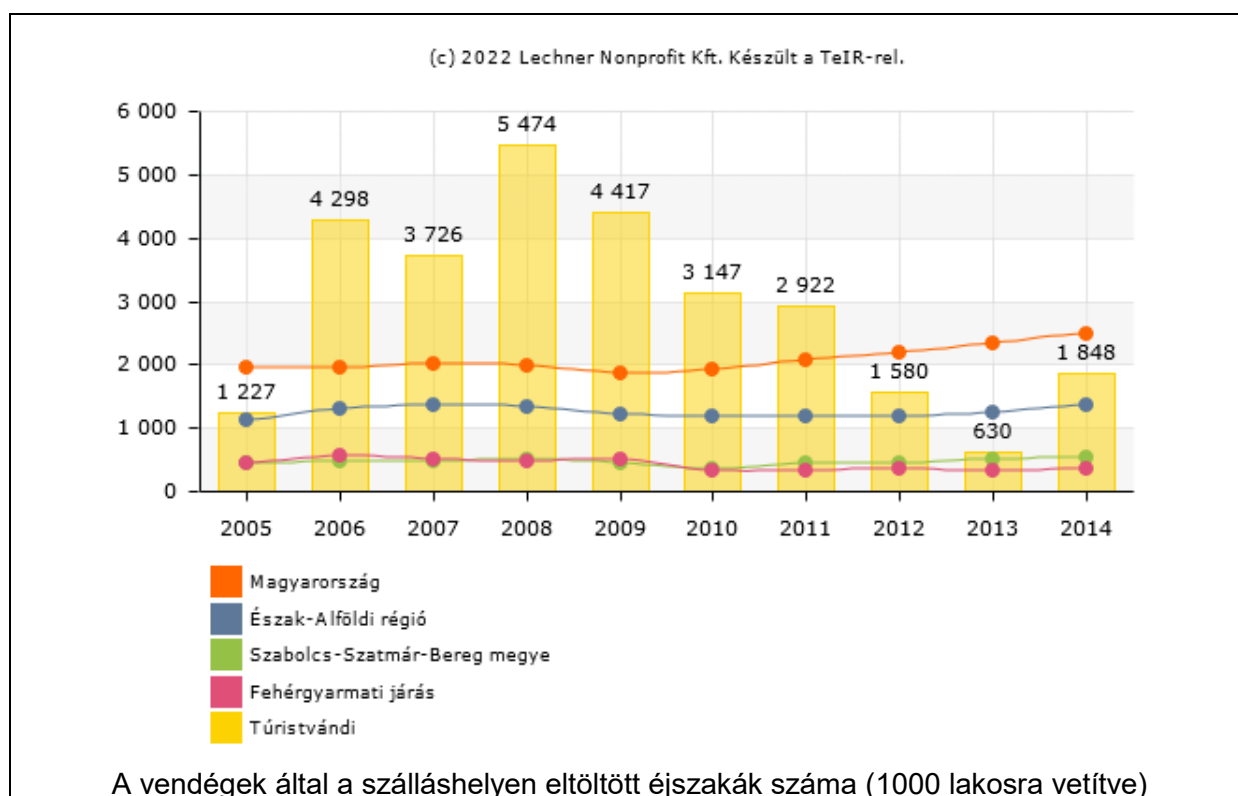
A szerkezetváltás elmaradása a trianoni országhatár meghúzásával tragikus hatásúvá vált, mivel megszakadtak a korábbi biztos mezőgazdasági piacot jelentő kapcsolataink (Kárpátaljával, Erdéllyel) s a hagyományos ágazat népességeltartó ereje tovább csökkent. Az 1989-es átalakulással egyidejűleg megszűnt a Termelőszövetkezet, az Állami gazdaság, ami a lakosság nagy részének biztosította a munkát. Megszűntek a kisüzemek, mindezek a folyamatok a nagymértékű leszakadást tovább erősítették.

Fehérgyarmat város közelsége csak néhány embernek jelent állandó munkát, biztos megélhetést, mert a közlekedési költségek csökkentése érdekében a munkáltatók a közelebb fekvő településekről keresnek munkavállalókat. Az önkormányzat nem rendelkezik konkrét településfejlesztési tervvel, a képviselő testület meghatározta a fejlesztési irányokat, melyeket az önkormányzatnak rövidebb és hosszabb távon meg kell valósítania. Az ezekhez szükséges forrásokat pályázati úton próbálják megteremteni, úgy, hogy a lehető legkisebb önerőre legyen szükség.

Vállalatok által üzemeltetett munkásjárat nem érinti a települést. Azok a lakosok, akik ilyen módon szeretnének eljutni a környékbeli ipari parkokba, kerékpárral vagy saját gépjárművel mennek át a szomszédos Kömörőbe, ahol járnak ezek a buszok.

¹ Helyi Esélyegyenlőségi Program

Az idegenforgalom fejlesztése pozitív hatással van a települési infrastruktúra kiépülésére. A településen összesen 8 szálláshely működik, összesen 160 férőhellyel. A település életében, gazdaságában nagy jelentőségű az idegenforgalom: ahogy az alábbi grafikon is mutatja, az 1000 lakosra vetített² vendégéjszakák számát tekintve Túristvándi idegenforgalma meghaladja a megyei és régiós átlagokat is. Ugyanakkor az is látszik, hogy ez a típusú idegenforgalom mennyire érzékeny a makrogazdasági folyamatokra: a 2008-as gazdasági világválságot követően a vendégéjszakák száma rohamosan csökkenni kezdett. Bár az adatsor nem elég friss, így ebből nem megállapítható, hogy a covidos évek milyen hatást gyakoroltak, de a helyszíni interjún tisztáztuk, hogy az utóbbi három évben igen súlyos vendégszám-csökkenést szenvedett el a helyi turisztikai ágazat. További kiegészítő megjegyzésként: a falusi turizmus jellegzetesen a legkisebb helyi gazdaságiélénkítő hatást gyakorol a többi turisztikai formához képest (a legkevesebb munkaerőt igényli, laterális fogyasztásélénkítő hatása is alacsony).

Kiskereskedelmi egységek száma, 4. Ebből élelmiszerüzlet 2, vendéglátó egység 1, továbbá egy fagyfaltozó van.

Túristvándi településen panzió működik 40 férőhellyel, a Kempingben körülbelül 200-250 fő elhelyezésére van lehetőség.

A helyi munkaerő foglalkoztatásában az önkormányzat közfoglalkoztatási programjának kulcsfontosságú szerepe van. A helyi közfoglalkoztatás keretein belül javarészt csak szezonális munkák elvégzésére van lehetőség. A helyi munkalehetőségek maximálisan illeszkednek a helyi munkaerő és állásnélküli munkaerő számának alakulásához és képzettségi szerkezetéhez. A helyi vállalkozások és kiskereskedelmi üzletek által foglalkoztatott lakosokról a településen nincs releváns adat.

Túristvándiért Nonprofit Közhasznú KFT. együttműködési megállapodás keretében biztosítja a fogyatékkal élők foglalkoztatási lehetőségét (9 fő).

² Mivel Túristvándi lakossága 1000 fő alatti, a tényleges érték a feltüntetethez képest alacsonyabb.

1.1.3. Térségi-, helyi szolgáltatások

Településen elérhető szolgáltatások:

- Túrístvándi Molnár Mátyás Általános Iskola (40 férőhelyes),
- Túrístvándi Óvoda és Konyha,
- Integrált Községi Szolgáltató Tér-Teleház,
- Túrístvándi-Könyvtár,
- Művelődési Ház,
- Posta,
- Szabadtéri Színház,
- Biztos Kezdet Gyerekház,
- Tanoda.

A településen önálló házi orvosi és védőnői szolgálat nincs. 2 házi orvos és 1 védőnő látja el a feladatokat a környező településeken. A szakellátáshoz való hozzáférés a legközelebbi városban, a községtől 15 km-re lévő Fehérgyarmaton van biztosítva.

Az önkormányzat minden köznevelési intézményben és idősek klubjaiban megszervezi a közétkeztetést.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokat a Gondozási Központ biztosítja. A Gondozási Központ 7 telephelyen működik, a Központ gesztor települése Túrístvándi. A Központhoz tartozik Kömörő, Túrístvándi, Tiszakóród, Tiszacsécse, Tiszabecs és Kisnamény.

A településnek önálló védőnői körzete nincs, a szakember 4 településen lát el védőnői feladatokat.

Házi gyermekorvosi és gyermek szakorvosi ellátás nincs biztosítva a településen. A legközelebbi szakellátás Fehérgyarmaton található. A gyermekorvosi ellátást felnőtt házi orvos látja el településünkön.

Túrístvándiban jelenleg bölcsődei ellátás nincs, de a növekvő igényekre tekintettel az Önkormányzat tervei közt szerepel a közel jövőben ennek megvalósítása.

Az idősek nappali otthona a gondozási központon belül működik.

Községben civil szervezetek nem folytatnak aktív tevékenységet. A közfeladatokat az önkormányzat látja el, önkéntesek nincsenek bevonva. Egyház vagy civil szervezet által fenntartott intézmény nincs a településen.³

1.1.4. Közlekedés: fő közösségi közlekedés, járatsűrűség

Vasútvonal nem érinti a települést.

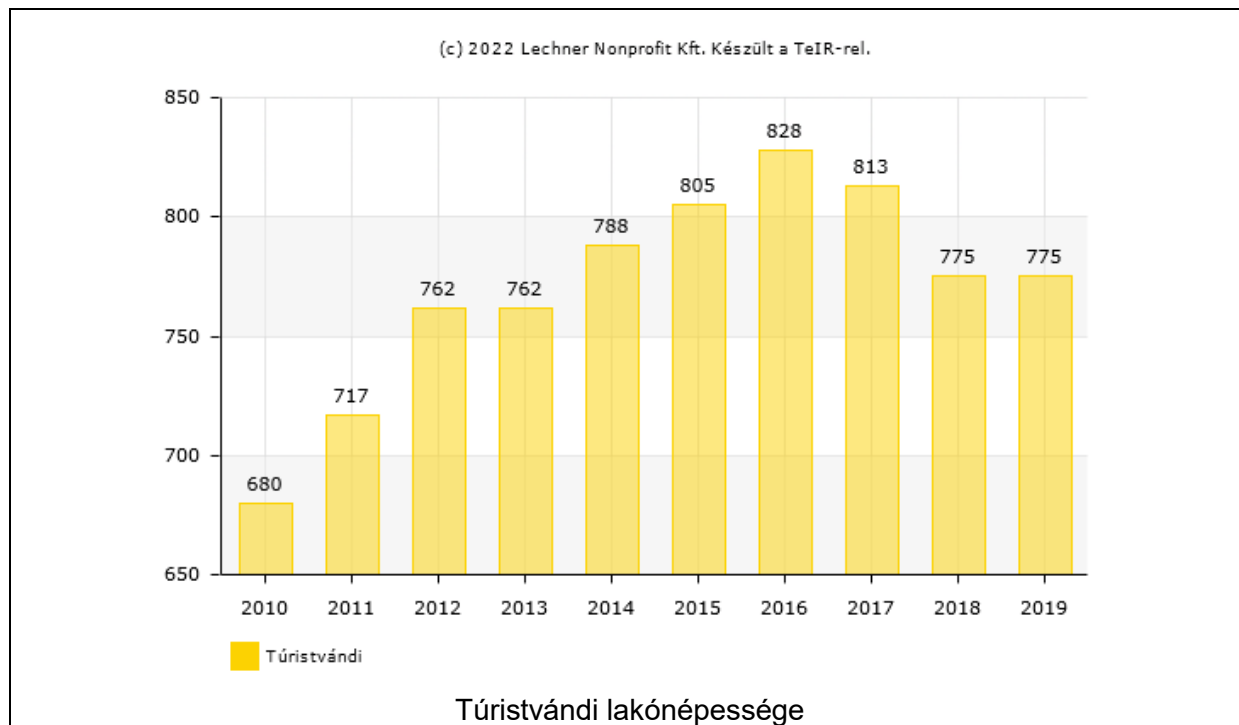
A település lakott területén, annak főutcájaként a 4129-es út húzódik végig, ezen érhető el Kömörő vagy Tiszakóród irányából. Kölcsével a 4131-es út, Szatmárcsekével pedig a 41125-ös számú mellékút köti össze. Az ország távolabbi részei felől a leginkább kézenfekvő közúti elérési útvonala a 491-es főút.

VOLÁN busszal a Debrecen-Mátészalka-Fehérgyarmat-Magosliget, Fehérgyarmat-Szatmárcseke-Magosliget útvonalakon érhető el a település. Fehérgyarmat irányába napi 10 buszjárat indul, 20-22 perces menetidővel.

³ Helyi Esélyegyenlőségi Program

1.1.5. Társadalmi szerkezet

Túristvándi lakosság száma 2016-ig dinamikus növekedést mutat, 680 főről (2010) 828 főre (2016), majd ezt követően hasonló tempójú csökkenést. A legutolsó adat⁴ szerint 2021. december 31.-én 753 fő lakosa volt a településnek, amely megerősíti, hogy a csökkenő trend továbbra is hatást gyakorol a településre.

A településen élők száma folyamatosan csökken, bár az élve születések száma 2018. kivételével magasabb, mint a halálozások száma, azonban a 2017. (-29), 2018. (-48) magas volt a településről elköltözők aránya.

Miután sem a természetes szaporodás, sem a belföldi vándorlási egyenleg nem indokolja a 2010-2016 közötti dinamikus lakosság szám növekedését – mindkettő jobbra negatív, egy-egy évben pozitív, de csak olyan mértékben, amely a csökkenést sem kompenzálja, nemhogy a jelzett mértékű lakosság szám növekedéshez hozzájárulhatna – ezért ennek hátterében feltehetően a külföldről ide irányuló bevándorlás állhat. A helyi interjú megerősítette ezt: a lakosság szám növekedésének hátterében a kárpátaljai és partiumi kettős állampolgárok lakásvásárlásai állnak, amely nem járt együtt tényleges, életvitelszerű ottlakással. Ezen az Ukrajna elleni orosz invázió annyiban változtatott, hogy immár három olyan család letelepedett Túristvándiban, akik korábban csak lakást vettek, de életvitelszerűen maradtak a kárpátaljai otthonukban. Úgy tűnik, ezen családok sem itt képzelik el hosszú távon a jövőjüket, hiszen alapvetően nem azért vásároltak ingatlant Túristvándiban: munkahelyet másutt keresnek és találnak, gyermekeiket más településekre járatják intézményekbe.

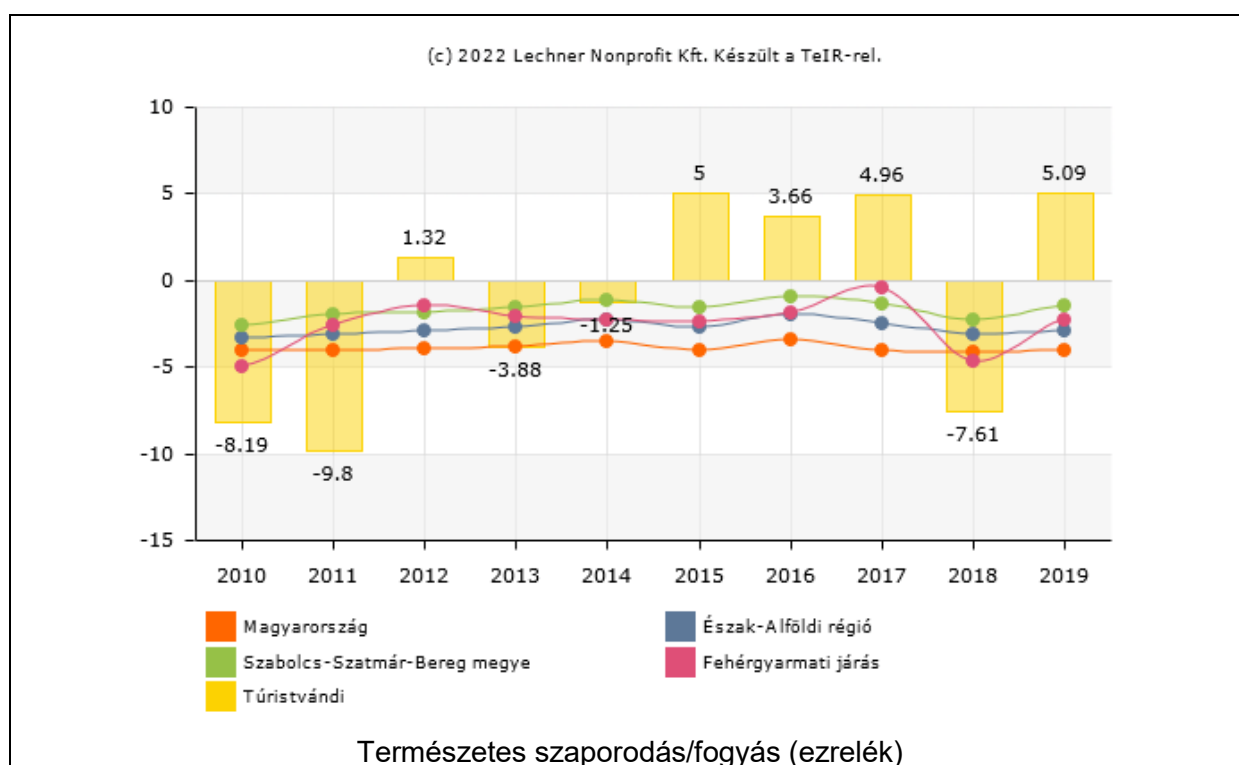
A 2016 utáni lakosság szám csökkenését a negatív belföldi vándorlási egyenleg már jól magyarázza.

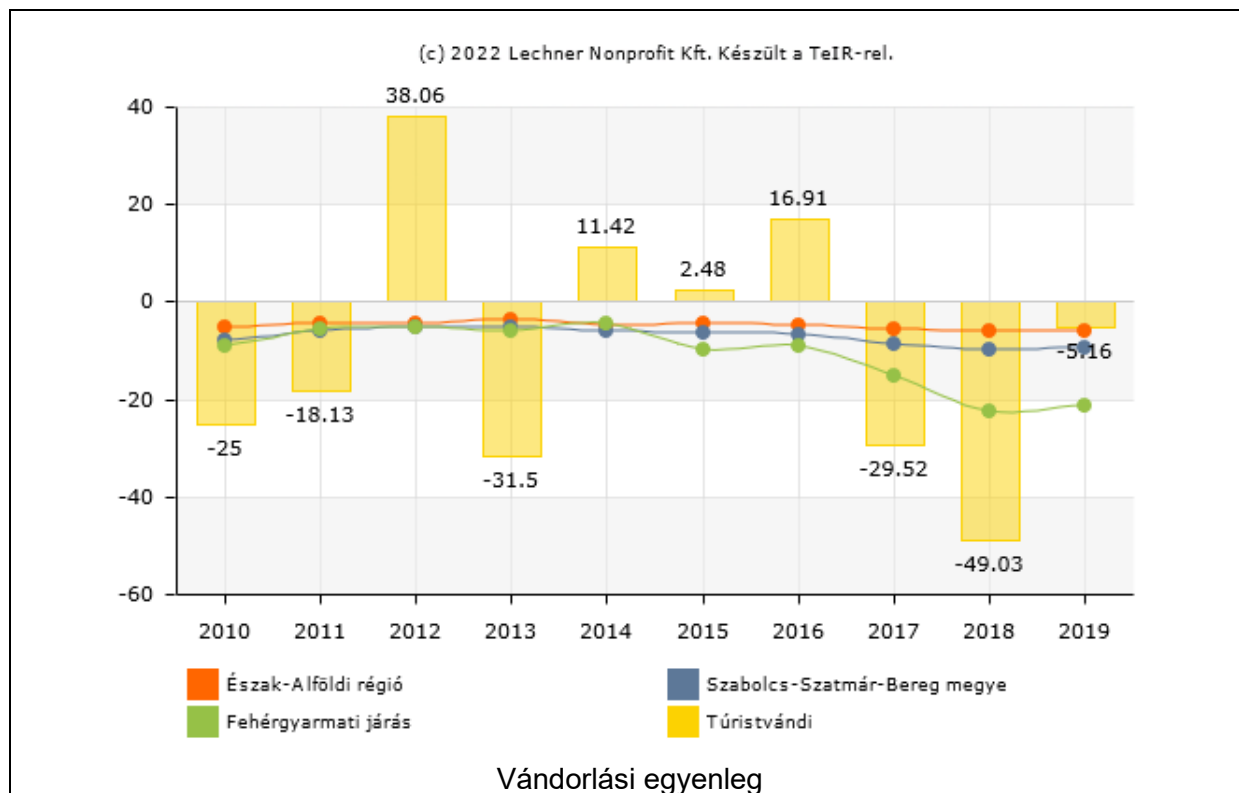
Megvizsgáltuk, van-e valamilyen jellegzetessége a ki- és beköltözésnek, és azt találtuk, hogy a térség más településeihez hasonló, kettős folyamat zajlik:

⁴ Helyi Esélyegyenlőségi Program

1. A végzettséget szerzett, jellemzően nem roma fiatalok nem Túristvándiban alapítanak családot (ennek oka részben a munkalehetőségek hiánya, de jellemző az is, hogy ezeket a fiatalokat a városi életmód jobban vonzza); majd egyes családok teljes egészében gyermekeik után költöznek.
2. A CSOK nyújtotta lehetőséget is igénybe véve számos helybéli roma fiatal vásárol magának ingatlant a település bármely részén, ahová friss házasként beköltözik; ezt követően az odaházasodott fiatal feleség vagy férj vérszerinti hozzátartozói szintén beköltöznek a településre, ha ott jobb körülményeket találnak, vagy vélnek találni, mint a kibocsátó településükön.

A fentieket figyelembe véve megfogalmazhatjuk, hogy Túristvándi népességmegtartó képessége jelenleg billegő: a képzettebb, jellemzően nem roma népességet egyértelműen nem tudja megtartani, de bizonyos vonzerővel rendelkezik a képzetlen és/vagy alacsony iskolai végzettségű, roma fiatalok és családjaik számára. Amennyiben Túristvándi település népességmegtartó képességében ezen kettősség továbbra is fennmarad, a népességcsere felgyorsulása várható.

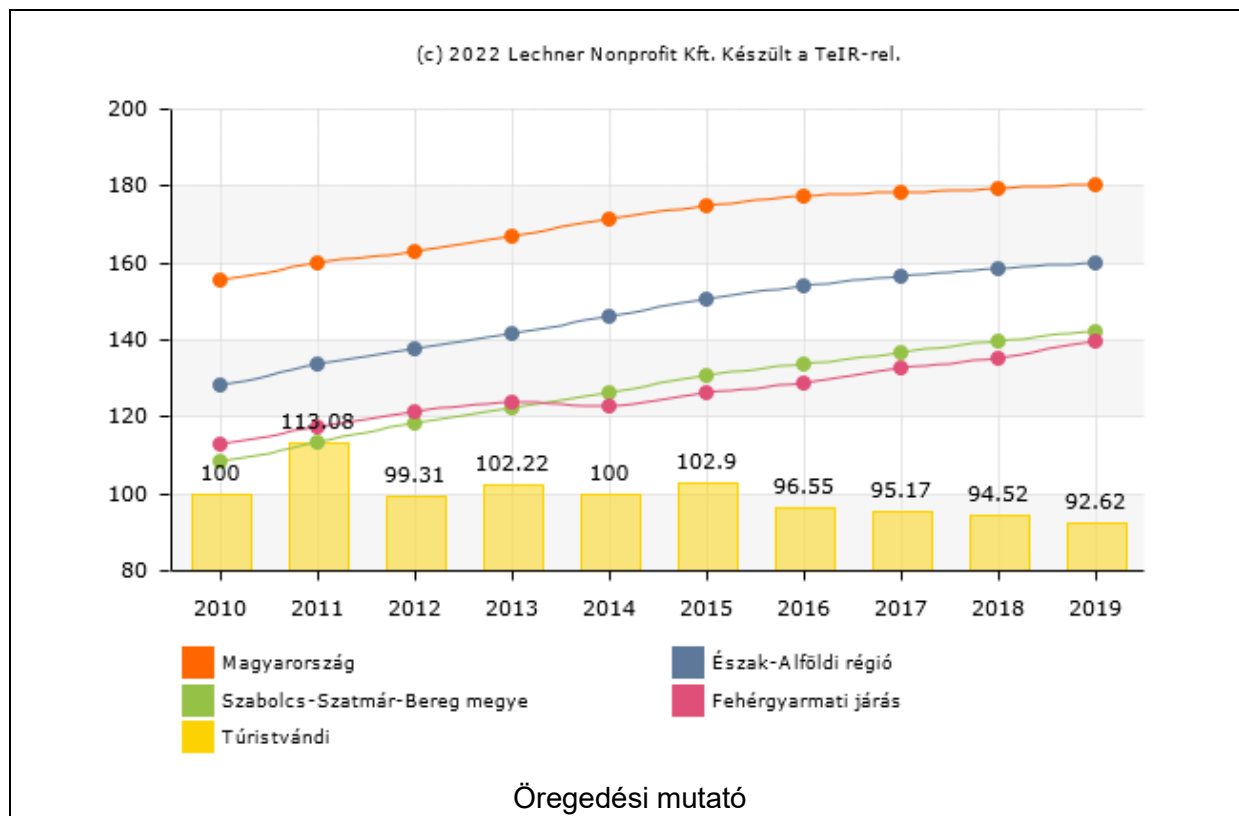

KSH adatok a nyitó adattáblából:

Lakosságszám (2021)	772
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	108%
15 év alattiak aránya (2021)	19%
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	104%
60 éves és idősebbek aránya	18%
60 éves és idősebbek számának változása 2021/2012 (%)	91%

Bár a lakosságszám csökkenésével párhuzamosan 2016 után az aktív korúak létszáma is csökken, Túristvándi öregedési mutatója fokról-fokra szintén csökken, ami azt jelenti, hogy a gyermekek létszámához viszonyítva egyre kevesebb idős él a településen. Túristvándi demográfiai trendje eltérő irányú, mint a járás, a megye, a régió és Magyarország – előregedő társadalom képét mutató – trendjei.

1. táblázat Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2015	91	138	65,94%
2016	97	145	66,90%
2017	97	145	66,90%
2018	97	146	66,44%
2019	105	149	70,47%
2020	n.a.	n.a.	-
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR			

A fiatalodó korszerkezet mögötti mintázatot megvizsgálva láthatóvá válik, hogy míg a 0-2 éves korúak egy kohorszára átlagosan 10,00 fő jut, addig a 3-14 évesekre korévenként 9,66, a 15-17 évesek korcsoportjában pedig korévenként 9,00. Mindebből az következik, hogy korban egyre fiatalabbak körében kis mértékű növekedés tapasztalható – azaz nem csak az idősekhez képest növekszik meg a fiatalok súlya a településen, de a gyermekek-fiatalok csoportján belül az egyes évfolyamokban is. Az alacsony lakosságszám és az ebből következő alacsony korévenkénti létszám miatt ez a lassú növekedés nem tekinthető erős mutatónak (hiszen évente 1-2 gyermek születése vagy meg nem születése már boríthatja a trendet), ugyanakkor az mégis látszik, hogy a település gyermeklétszáma stabil, és amennyiben a

trendet nem változtatja meg valami (pl. erősebb migráció), akkor generációs távlatban képes stabilizálni a lakosságszámot.

diagram Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	414	374	788	52,54%	47,46%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			30	3,81%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011; nők TS 012, aránya TS 013)	72	74	146	9,14%	9,39%
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	14	13	27	1,78%	1,65%
18-59 éves (férfiak TS 018, aránya TS 019; nők TS 020, aránya TS 021)	270	207	477	34,26%	26,27%
60-64 éves (férfiak TS 022, aránya TS 023; nők TS 024, aránya TS 025)	21	20	41	2,66%	2,54%
65 év feletti (férfiak TS 026, aránya TS 027; nők TS 028, aránya TS 029)	37	60	97	4,70%	7,61%

Forrás: TEIR

A 2001 évi népszámláláskor a település lakosságának 74,35%-a magyar, 25,65%-a cigány nemzetiségűnek vallotta magát. A 2011-es népszámlálás során a lakosok 89,5%-a magyarnak, 14,8% cigánynak, 0,4% ukránnak mondta magát (10,3% nem nyilatkozott). A HEP információja szerint a településen körül belül 138 fő vallja magát roma kisebbséghez tartozónak – ez az adat azonban a népszámlására alapoz. A településen jelenleg működik a roma nemzetiségi önkormányzat, közösen a nagy önkormányzattal együtt látják el a feladatokat.⁵

A helyi interjúban az hangzott el, hogy a romák aránya immár 50% feletti, illetőleg a gyerekek alapvetően roma családokba születnek.

1.1.6. Helyi fejlesztések

Az Önkormányzat lakhatási szempontól releváns, nyertes pályázatait:

	Cím	Pályázati azonosító	elnyert támogatás
	Kiírás címe: Óvodai játszóudvar és közterületi játszótér fejlesztése	MFP-OJKJF/2021	4 996 250 Ft
	Civil közösségi tevékenységek és feltételeinek támogatása Túrístvándi Községi Sport Egyesület	FCA-KP-1-2021	2 000 000 Ft

⁵ Helyi Esélyegyenlőségi Program

Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése: Orvosi rendelők fejlesztése, építése	MFP-ÖTIK/2021	29 997 400 Ft

Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso; <https://kormany.hu/miniszterelnokseg/magyarfaluprogram>

A fejezet célja, fő következtetései

Túristvándi nem csak földrajzi, de gazdasági téren is erősen periférikus település, történelmi beágyazódásától elvágva. Munkaerőpiaca szűk, mezőgazdasági jellegű kínálatát a válsághelyzetekre erősen érzékeny turizmus – hiába jelentős a vendégéjszakák 1000 főre vetített száma – csak színesíteni tudja. A közfoglalkoztatás is mezőgazdasági orientációjú.

A település képzett, munkaerőpiaci szempontból értéket képviselő szakmákat tudó lakosságát gyengén tudja megtartani – ebből a körből jellemzően elköltöznek a fiatalok, családok –, a 2016 előtt beérkező nagyobb tömegű bevándorlót sem tudja jól integrálni (bár ez nem a település jellegzetessége, hanem ennek a határmenti régiót érintő bevándorlási hullámnak a sajátossága). Eközben lassan fiatalodó korszerkezetbe fordulnak a helyi demográfiai viszonyok, a helyben megtelepedő roma fiatalok családjában fokról fokra, de észrevehetően egyre több gyermek születik.

Következtetések a település...

...térsgégi pozíciója tekintetében:

- **rossz pozíció: nincsenek helyben munkahelyek és nincsen helyben elegendő szolgáltatás, és a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő;**
- közepes pozíció: helyben viszonylag elégségesek, illetve a közelben elérhetőek a szolgáltatások, a munkaerőpiac viszont nehezebben érhető el. Ha van is munkahely a közelben, az nem kompatibilis a célcsoport munkavállalási képességével;
- jobb pozíció: a munkaerőpiac viszonylag könnyen elérhető, vannak a közelben megfelelő munkahelyek, illetve jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik a település, és a szolgáltatások is elérhetőek.

...vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében:

- **gettósodó település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A települése lakossága jellemzően stagnál vagy nő;**
- billegő település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya egyharmadnál magasabb, de kevesebb, mint a település lakosságának fele. A magasabb státuszú háztartások elköltöznek a településről. A település lakossága jellemzően enyhén csökken;
- jobb státuszú, vegyes összetételű település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya alacsonyabb, a nem roma lakosság közül a fiatalok egy része elköltözik a településről. A település lakossága jellemzően csökken.

1.1.1 A település szerkezetének leírása (fél oldal)

A fejezet tartalma

A település központja és a szegregátumok állapota, a szilárd útburkolattal való ellátottság, közművek rendelkezésre állása, a helyi adottságok alapján hol, melyik településrészben vannak a legkritikusabb (külön: árvizes részek) és a fejleszhető részek. Szegregátumok száma és elhelyezkedése. Van-e a településen elég lakható ingatlan, van-e elég felújítható ingatlan a településen, hogyan alakultak a lakóingatlan adás-vételek az elmúlt években.

1.2.1 Szegregátum, szegregációval veszélyeztetett terület, elhelyezkedése a településen belül

Lechner adatbázis alapján a településen nincs szegregátum vagy szegregációval veszélyeztetett terület.

1. térkép Szegregátum, szegregációval veszélyeztetett terület

A HEP alapján Túrístvándi településen nem található szegregátum. Túrístvándi településen nem élnek teletszerű lakókörműnyek között. Túrístvándi településen szegregációval veszélyeztetett terület nincs.⁶

A település bejárása és az interjúk során világossá vált, hogy bár régebben volt két un. cigány utca, mára a CSOK nyújtotta lehetőséget igénybe véve mindenhol laknak romák, akik az üresen áll házakat vásárolják meg. Ennek van előnyös és rizikós oldala is:

- **Az előnyös oldal**, hogy CSOK-ot csak munkaviszonnyal lehetett igénybe venni, és mivel a településen jellemzővé vált a CSOK-os lakásvásárlás, ez egyúttal azt is jelenti, hogy a helyi romák egy részének a társadalmi felemelkedése megkezdődött.
- **A hátrányos oldal** az, hogy a területi integrációval párhuzamosan nem zajlott egy erős gazdasági fejlődés, ennek köszönhetően a megtelepült romák társadalmi-gazdasági helyzete nem elég stabil. Emellett számos roma család nem tudott élni a társadalmi-gazdasági integrációs lehetőségekkel, emiatt a településképet és a lakosság közérzetét meghatározó benyomások nagy részben ezen családok életvitelének

⁶ Helyi Esélyegyenlőségi Program

látható jeleire alapoznak, azaz a nem-roma lakosság kevésbé érzékeli a beköltözők gazdasági előremenetlét, mint amennyire fenyegetve érzik a hagyományos értékeiket a mind nagyobb arányban velük együtt élő romák életvilága által.

1.2.2. Település infrastruktúrája

A belterületi úthálózat nagyrészt szilárd burkolattal rendelkezik. A község központi utcáinak a rekonstrukciója, vízvezetése, járda felújítása, teljes akadálymentesítése még a közelgő évek feladatai közé tartozik.⁷

Lakások száma (2019)	254
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	223
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	255
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	125

A településen a villany, víz, gáz és telefonellátottság jónak mondható, de ezek mellett már évek óta pályázott az önkormányzat a szennyvízhálózat kiépítésére is sajnos eddig nem túl sok sikerrel.

A szervezett szilárd kommunális hulladékgyűjtés megoldott. A folyékony kommunális hulladékot egyelőre tartálykocsival szállítják el. A helyi vízmű önkormányzati tulajdonban van, közös Szatmárcsekével.⁸

Az adatokhoz képest a gázellátottság kicsit nőtt, egy ingyenes bekötési időszaknak köszönhetően. A vízbekötés arányában nem változott.

Mindkét esetben vannak kikötések is, illetve az ivóvíz esetében a szűkítés is gyakori.

Településen jelen lévő közműszolgáltatók:⁹

- SZAMOSNET Informatikai és Telekommunikációs Szolgáltató KFT.
- OPUS TIGÁZ Gázhálózati ZRT.
- OPUS TITÁSZ Áramhálózati ZRT.
- Tiszamenti Regionális Vízművek ZRT.

1.2.3. Lakásállomány

KSH adatok a Nyitó adattáblából:

Lakásszám (2011)	253
Üres lakások száma (2011)	19
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	0
Lakásszám a szegregátumban (2011)	0

⁷ Helyi Esélyegyenlőségi Program

⁸ Helyi Esélyegyenlőségi Program

⁹ <https://ekozmu.e-epites.hu/alkalmazas/lakosság/menu/terkep/tajekoztatás/kozmu/terkep>

Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	0
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	0
Lakások száma (2019)	254
WC nélküli lakások száma (2019)	81
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	39
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2 400 000 Ft
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	22

A KSH szerinti lakásállomány évtizedes visszatekintésben nem változott, 253 darabról van tudomásunk. Ennek hatoda egyszobás lakás, ugyancsak hatoda alapozás nélküli vályogház. A lakásállomány kéthatodában nincsen WC. Ezek az adatok a lakosság szociális helyzetének erős mutatói.

Lakásállomány megoszlása (2020)

- Egyszobás lakások száma: 42
- Kétszobás lakások (a 1,5 szobásokkal együtt): 115
- Háromszobás lakások (a 2,5 szobásokkal együtt): 74
- Négy és többszobás lakások (a 3,5 szobásokkal együtt): 22
- **Lakásállomány összesen: 253**

A településen jelenleg kevés eladó lakás van – nagyjából 3-4 db –, sokat megvettek a kettős állampolgárok, illetve nagy piaca volt az olcsóbb ingatlanoknak a CSOK miatt. Jelenleg a lakások ára 5-6 millió forint körül van (ezt is a CSOK emelte meg ilyen magasra), amely immár több, mint kétszerese a statisztikai medián lakásárnak.

Ez a megalapítandó FETE program számára nehézségeket fog jelenteni, mert a CSOK által mesterségesen magasra tolt eladói elvárások szintjét egy korrekt értékbecslési folyamat révén kikalkulált lakásár nem fogja elérni, így a jövőbeni program csak nehézségek révén tud majd ingatlanhoz jutni (amennyiben nem változik meg valamilyen fontos kulcstényező a lakáspiacon).

Jelenleg nincs olyan üres lakás, amelyet ne lagnának – vagy legalább időként ne látogatnának meg a kettős állampolgár tulajdonosaik. Üresen csak az eladó ingatlanok állnak.

Egyéb jellemzők:

- A célcsoport tekintetében hány lakóházban nincsen bevezetve a víz:
 - nincs az utcában víz; minden utcában van víz.
 - az utcában van víz, de nincs az ingatlan rákötve: kb. 20 háztartás.
 - volt víz az ingatlanon, de kikötötték hátralék miatt: becsülten 20-30 háztartás.
- Hány lakóházban van benn bevezetve a víz? Hány családnál van benti fürdőszoba/wc?
Sok komfort nélküli ház van, becsülten a teljes lakásállomány 30%a
- Hány lakóház van kikapcsolva az áramellátásból? – régen jellemző volt, de most nincs jelen ez a probléma, mert az érintett családok mérőórái időközben kártyások lettek.

- Jellemző-e az illegális áramvételezés? manapság már nem jellemző
- Hány lakóházban van előrefizetős kártyás villanyóra? 25-30 háztartás, vagy több is.
- A célcsoport körében milyen lakhatási jogcím jellemzi a családokat? Hány család/ a családok hány százaléka lakik
 - o szívességi lakhatásban (rokon, illetve ismerős lakásában lakik); jelen van a probléma, 10 család érintett
 - o magánbérletben; van ilyen család, becsülten 2-3
 - o önkormányzati bérletben; nincs bérlakása az önkormányzatnak
 - o jogcím nélkül? egy család lakik ilyen körülmények között.
- Ha van önkormányzati, illetve magánbérletben élő család, akkor jellemzően hány forint bérleti díjat fizetnek havonta? Milyen minőségűek a lakások, amit bérelnek?
- Hány család, illetve a családok hány százaléka él túlzásúfolt lakásokban? A CSOK-kal megszűnt ez a probléma, de a jövőben ez megint előfordulhat az érintettek körében, amikor az új családokba megszületik a több gyerek (egyébként a roma családokban is 1-4 gyerek a jellemző, próbálják fenntartani a jobb életszínvonalat).

Következtetés a településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében:

Ez az összegző tábla Túrístvándi esetében nem tűnik alkalmazhatónak. Az sem igaz, hogy az egész település szegregátum lenne, de az sem a valóságot sugallja, ha azt állítanánk, hogy nincsen szegregált rész a településen.

A valóságot leginkább az jellemzi, hogy a társadalmi-gazdasági szegregált élethelyzet jellegzetességei területi szegregáció nélkül vannak jelen a település egészén, sporadikusan szétszórva.

- az egész település szegregátum;
- a településen belül a szegregált részek a település nagyobb részét teszik ki;
- településen belül a szegregált részek a település jelentős hányadát, de kevesebb mint felét teszik ki,
- településen belül csak kisebb szegregált részek vannak;
- a szegregátum a fő településtesttől távolabb, elkülönült településrészként helyezkedik el;
- nincs szegregált rész a településen.

Lakhatással kapcsolatos fejlesztések (fél oldal)

A fejezet tartalma

A településen történt lakhatással kapcsolatos fejlesztések, amelyeket az elmúlt 10-15 évben valósítottak meg, külön hangsúllyal a 2014-2021 uniós programozási időszak EFOP telepprogramjára, esetleg az előző időszak TÁMOP telepprogramjára. A megvalósított programok eredményei (új, felújított lakások, bérlakások elosztásának módszere: milyen célcsoportoknak, milyen kiválasztással). A lakhatási körülmények javítását célzó szoft programokkal kapcsolatos vélemények feltárása is szükséges.

A településen nem valósult meg lakhatással kapcsolatos fejlesztés sem TÁMOP, sem EFOP programból.

Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban (fél oldal)

A fejezet tartalma

Együttműködő, nem együttműködő, mennyire támogatja a településen belüli mobilizációt (szegregátumból kifelé, ha releváns) illetve a településről történő kifelé mobilizáció blokkolásához fűződik-e valamilyen érdeke? (pl. gyerekszám csökkenése a helyi intézmények működése miatt kockázatos, településüzemeltetéshez kapcsolódó közmunka, egyéb függőségi rendszerek)

Az önkormányzat alapvetően pozitívan-várakozóan áll a FETE program elébe.

A település jövőjére vonatkozóan nehéz meglátni, hogy milyen elképzeléseik vannak, így ennek a felvázolására nem érdemes most vállalkozni, féltő, hogy téves értelmezések kerülnek rögzítésre.

A lakhatási viszonyokra vonatkozóan látható, hogy a CSOK lehetőségeivel élő, un. „faluba beköltöző” roma családokkal kapcsolatban elfogadóak. A szakemberek persze látják az ezzel járó feladatot.

Egy jövőbeni bérlakásprogrammal kapcsolatban az igényt észlelik, de a kivitelezés módjáról – mivel nincsen korábbi tapasztalatuk – nincsen elképzelésük. Ebből kifolyólag a jövőbeni FETE programnak erőteljes kommunikációs feladatai lesznek.

A fejezet célja, fő következtetései

Az alábbi kategóriákba érzésünk szerint nem lehet Túrístvándi önkormányzatét besorolni. Úgy mondanánk, hogy nyitott, kíváncsi, de fenntartásai is vannak, viszont nem nyilvánvaló, hogy igényel-e a területen erős kontrollt, vagy szabad működési területet adna a JP-nek.

Következtetések az önkormányzat együttműködési készségét illetően:

- a bérlakásfejlesztéseket az önkormányzat alapvetően elutasítja;
- a bérlakásfejlesztésekkel szemben erős fenntartásai vannak (mivel eredendően konfliktusforrást lát benne), de ha kontrollálhatja, hogy hol és kik számára valósul meg, illetve a település egésze számára is látja az előnyét, akkor esetleg érdekltető benne;
- a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.

A lakosság helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Foglalkoztatottság és jövedelmek szintje a célcsoport tekintetében: milyen típusú munkákat végeznek (közfoglalkoztatottság, alkalmi/idegymunkák, hetelés stb.), milyen jövedelemért, ezekben körülbelül hány fő érintett. Legfőbb szociális problémák (élethelyzetek, devianciák, eladósodottság, uzsora, perspektívák, mely szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, nem megfelelő minőségű szolgáltatások). Családok szociális helyzetük szerinti besorolása.

Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része származik a pénzbeli juttatások rendszereiből. Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, a megváltozott munkaképességűek és a romák. A községben a tapasztalatok szerint a munkaerő-piacra jutás fő akadályai: az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motiváltsági problémák, a társadalmi előítélet jelenléte. A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, még a roma férfiakénál is jelentősen alacsonyabb. Túristvándiban az előző népszámlálás során 138 fő vallotta magát romának. A Roma Nemzetiségi Önkormányzat szerint számuk 140-150 fő.¹⁰

3.2.4. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma iskolai végzettség szerint							
Év	Regisztrált munkanélküliek /nyilvántartott állás keresők száma összesen (TS 052)	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosanál alacsonyabb végzettség (TS 036)		Általános iskolai végzettség (TS 035)		8 általánosanál magasabb iskolai végzettség	
		Fő	%	Fő	%	Fő	%
2015	51	2	3,92%	28	54,90%	21	41,18%
2016	26	2	7,69%	11	42,31%	13	50,00%
2017	60	2	3,33%	39	65,00%	19	31,67%
2018	47	3	6,38%	23	48,94%	21	44,68%
2019	41	1	2,44%	22	53,66%	18	43,90%
2020	n.a.	n.a.	-	n.a.	-	-	-

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Lényeges az a tény, hogy a település elszegényedett, lakóinak foglalkoztatási esélyeit nagyban befolyásolja az alacsony iskolai végzettségük. A 8 általánosanál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező foglalkoztatottak száma minimális, ugyanakkor jól látható, hogy a regisztrált munkanélküliek több, mint fele maximum 8 általános végzettséggel rendelkezik, amely a mai viszonyok között nem nyújt megfelelő perspektívát a munkaerőpiacon.

Megjegyzendő, hogy az aktív korúak közel tizede nyilvántartott állás kereső (2019-ben az aktív korúak száma 474 fő, a nyilvántartott állás keresőké 41 fő). Ezen adat értékeléséhez figyelembe kell venni, hogy a BM statisztikában a munkavállaló korú népesség 15-64 éves, miközben a tankötelezettség korhatára 16 év, valamint azt, hogy az idősebb generációban elterjedt jelenség, hogy megváltozott munkaképességüként (leszállékoltként) került ki a munkaerőpiacról, valamint a munkanélküli ellátások alacsony volta miatt, amennyiben a településen rendelkezésre állnak a fekete- és szürkefoglalkoztatás feltételei, akkor az érintettek nem regisztrálnak, és bár (kiszámíthatatlan) jövedelemmel rendelkeznek, a nyílt munkaerőpiacon a statisztikai adatgyűjtés számára láthatatlanok.

A HEP információira alapozottan jelen diagnózis említi, hogy Túristvándiban a foglalkoztatás egyik fő formája a közfoglalkoztatást. Ezt megerősíti a BM idősoros statisztikája is, mely szerint

¹⁰ Helyi Esélyegyenlőségi Program (15-16.o.)

a településen igen magas a közfoglalkoztatottak aránya, a munkaképes korúak harmadnegyede között mozog (a legfrissebb adatok szerint pontosan a negyedük).

2. táblázat Közfoglalkoztatás

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma *										
Túristvádi	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év	2021. év	2022 01-3. hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	6	18	14	29	54	56	54	62	70	76
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	12	18	14	24	26	26	24	20	11	8
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	80	75	115	117	65	49	49	50	50	51
-- Mezőgazdaság	22	70	56	42	22	18	18	19	18	18
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	-	26	30	22	18	18	18	20	21
-- Szociális jellegű program	58	5	32	45	21	13	13	13	12	12
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-- Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	98	111	143	170	145	131	128	132	131	135
Közfoglalkoztatási mutató	19,35%	21,23%	26,38%	29,95%	25,22%	23,23%	24,15%	25,24%	25,18%	25,83%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	22	14	20	18	14	10	14	17	12	11
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	8	5	6	4	15	7	10	10	10	9
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	43	24	13	20	31	35	25	21	14	10
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	73	43	39	42	59	52	49	47	36	30
-- Ebből tartós álláskereső	7	4	3	4	3	7	5	8	9	8
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	14,38%	8,17%	7,14%	7,34%	10,24%	9,20%	9,17%	9,08%	6,93%	5,76%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	506	521	543	568	576	566	530	522	521	521

<http://kozfoglalkoztatás.bm.hu/statisztika/terkep/ FEHE041.HTM-letöltés>: 2022.05.26. 10:34

3. táblázat A nyilvántartott álláskeresők száma (2022. 05. 20-i állapot szerint)-

Nyilvántartott összes	365 napnál hosszabb ideje	Járadék típusú ellátás	Segély típusú ellátás	FHT, RSZS	Munkavállaló korú népesség ¹¹	Relatív mutató % ¹²	Arányszám ¹³
37	5	9	7	7	521	7,10	1,92

Forrás: https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/2/2/6/5/doc_url/T01_2022_05.pdf-letöltés:2022.05.26. 10:58

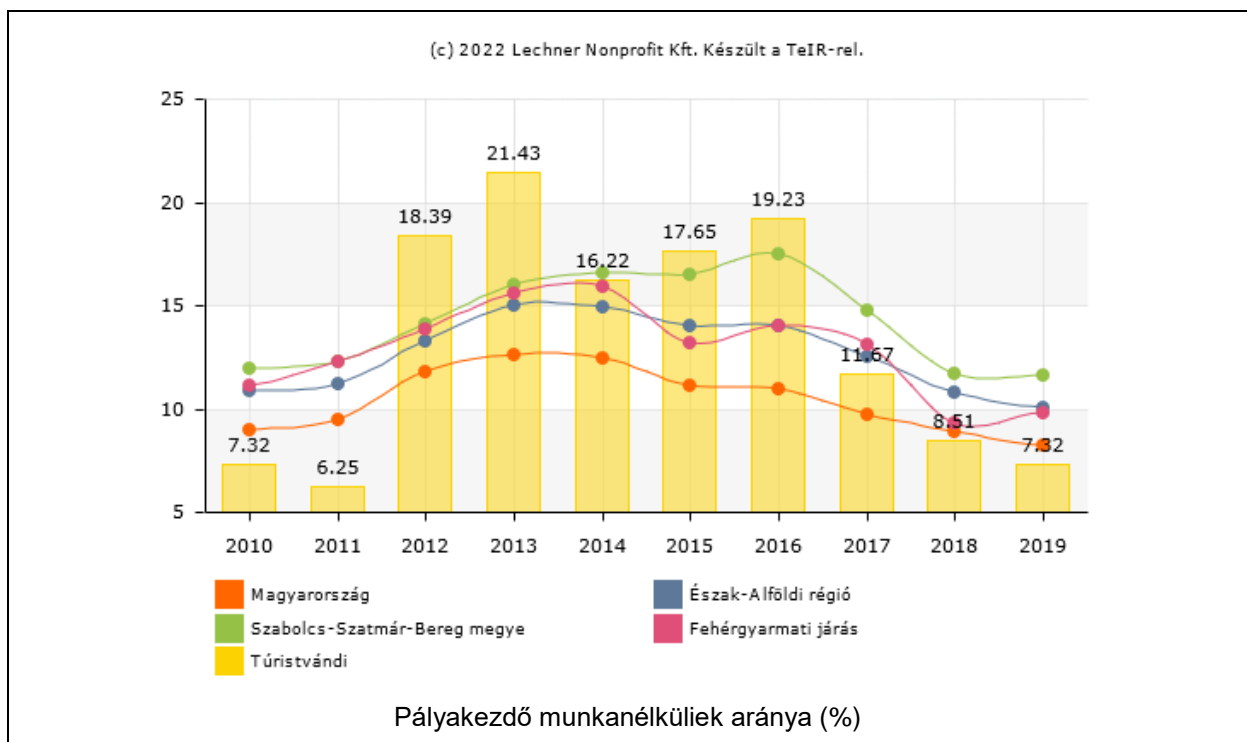
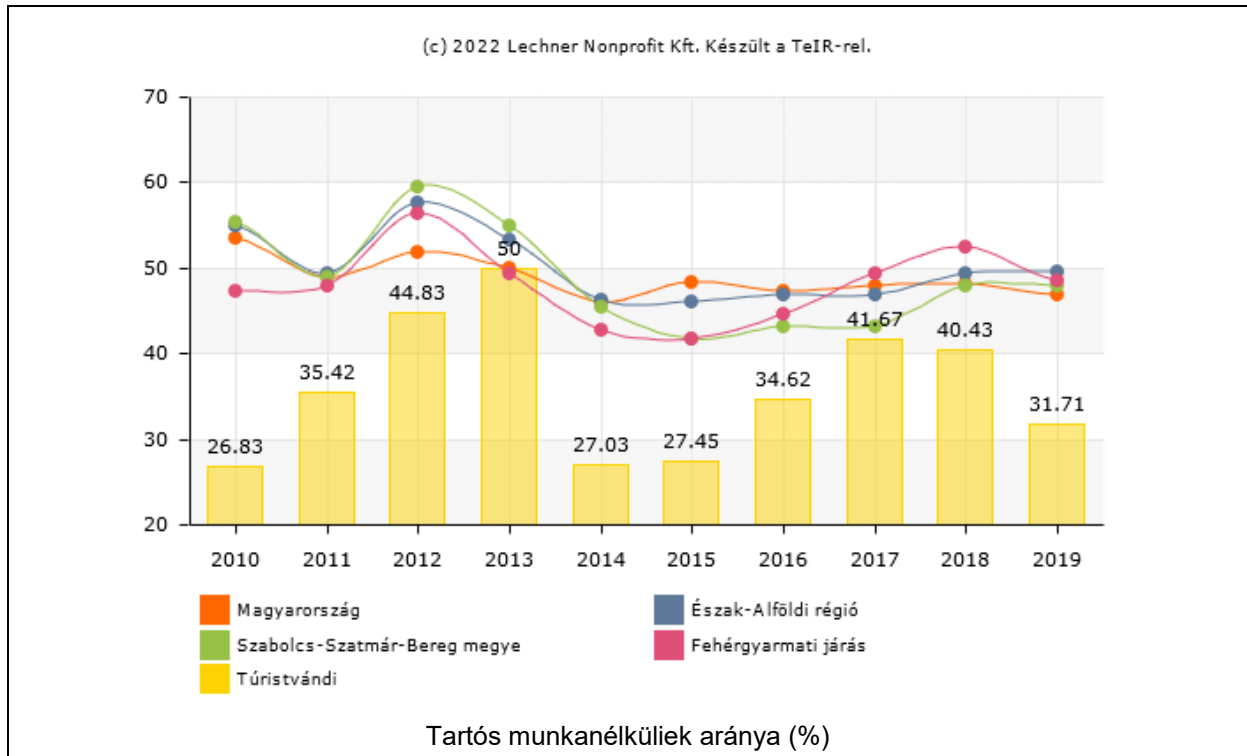
¹¹ Munkav. korú népes. fő - a KSH népszámlási ill. népességnyelvántartási adatai az előző év január 1-i állapot szerint. (15-64 éves férfiak és 15-64 éves nők száma)

¹² Relatív mutató - a nyilvántartott álláskeresők a munkavállalási korú népesség %-ában

¹³ Arányszám - a relatív mutatóhoz az országos relatív mutatóhoz viszonyított aránya

A tartós munkanélküliek aránya 30-40 százalék körül mozog az utóbbi években (2019-ben 31,71%). Bár ez magasnak tűnik, valójában alatta marad a járási (48,43%), megyei (47,97%), régiós (49,45%) és országos (46,79%) arányoknak.

A pályakezdő munkanélküliek aránya 2012 és 2016 között nagyon magas volt a településen, ezt követően jelentős csökkenést mutat, jelenleg nem éri el a 10 százalékot sem, és alatta marad úgy a járási, mint a megyei, regionális és országos arányszámoknak is.

1. diagram Jövedelmi helyzet

Év	Az SZJA adófizetők száma	Az SZJA adófizetők közül a 0-1 millió forintos jövedelemsávba tartozók
	az állandó népesség %-ában (TS 059)	az állandó népesség %-ában (TS 060)
2015	47,25	65,61
2016	51,83	67,53
2017	52,98	66,04
2018	51,90	60,15
2019	50,89	42,50
2020	n.a.	n.a.
Forrás: TeIR, KSH Tstar		

Az adófizetők (SZJA) aránya az állandó népesség százalékában kifejezetten jó, 2015-től folyamatosan meghaladja mind a járási, megyei, regionális és országos arányokat. Ez némileg ellensúlyozza a hátrányos helyzetű rétegek problémáiból fakadó, településszintű terheket.

Ugyanakkor az egy lakosra jutó összes nettó jövedelem alacsony (2019-ben 661 171 Ft), amely évtizedes távlatban egyszer sem éri el még a járási jövedelemszintet sem, melytől jelentősen, több, mint 130 ezer forinttal van elmaradva 2019-ben (ezen túlmenően a megyei, regionális és országos jövedelemszintektől még nagyobb mértékű az elmaradás). A két adatot összevetve (adófizetők aránya vs. nettó jövedelemszint) a munka melletti szegénység jelenségére utal.

A községben élő 18 év alatti gyermekek mintegy 75%-a hátrányos helyzetű, esetenként halmozottan hátrányos helyzetű. Emelkedést mutat a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma. 2020-ban mintegy 110 család volt, ahol a családban az egy főre jutó jövedelem a nyugdíjminimum 130%-a, illetve 140%-a (egyedülálló szülő, vagy fogyatékos, beteg gyermek esetén) alatt volt. 2021. évben mintegy 117 gyermek részesült gyermekvédelmi kedvezményben.¹⁴ Hátrányos helyzetű gyermek 29 fő, halmozottan hátrányos helyzetű 80 fő.

Mind az óvodába járók, mind az iskola tanulóinak többsége hátrányos helyzetű. Óvodába 29 gyerek jár, közülük HHH 10 fő; HH 7 fő. Az iskolában jelenleg még van alsó és felső tagozat is, összességében 80 gyermek jár ide, közülük HHH 48 fő; HH 6 fő. Az intézmények gyermeklétszámának mintegy 70%-a roma.

A helyi gyermekvédelem ezen problémák nagyságához képest kifejezetten alacsony esetszámmal dolgozik. Alapellátásban 3 gyermek családjának szolgáltató, védelembe véve 9 gyermek van. Kiemelés a településen évek óta nem volt, jelenleg egy túristvándi család van,

¹⁴ Helyi Esélyegyenlőségi Program

akinek 5 gyermekéről gondokodnak szakellátásban, de ez a kiemelés nem Túristvándiban történt, a család már úgy költözött ide.

A helyi védőnő 46 gyermek családját gondozza.

A fejezet célja, fő következtetései

A település gazdasági szempontból rendkívüli módon perifériára szorult, ennek oka részben valószínűleg a lakosság mind nagyobb arányában megjelenő attitűd, amelyet a helyi interjú során így jellemeztek: „nem akarnak dolgozni”. Vélhetően a szituáció ennél összetettebb, de az tény, hogy a településre extrém magas arányban jellemző a közfoglalkoztatás.

A gyermekek zöme olyan családokba születik, amely nem képes számukra biztosítani a megfelelő életszínvonalat, iskolázottsági attitűdöket, támaszt. A szegénység bővített újratermelődése megkezdődött Túristvándiban.

Családtípus	Családok száma
<u>Teljes nyomorban élő családok</u> : hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	5
<u>Minimális önfenntartó képességgel rendelkező családok</u> : megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszhető a család munkaerőpiaci részvétele.	30-40
<u>Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok</u> : viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	20

A lakásállomány helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Épületek állapota, az életveszélyes, illetve kritikus állapotú házak számossága, aránya a településen, illetve a szegregátum(ok)ban. Tulajdonviszonyok elsősorban a segítségre szoruló családok körében (legális tulajdonviszonyok, mennyire jellemző albérlet, uzsora bérlet, szívességi lakáshasználat), ezek mértékének becslése. Lakóúrsági viszonyok vizsgálata (a statisztikai adatok és a valós helyzet összevetése). Üres ingatlanok, illetve megvásárolható ingatlanok (ház, telek) száma (kapcsolódóan az üres ingatlanok tulajdonosi viszonyai, tehermentesek-e, ténylegesen megvásárolhatók-e).

A településen nem található bérlakás állomány. A településen jelenleg nincs lehetőség szociális lakhatás igénybevételére. A településen nincs egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlan.¹⁵

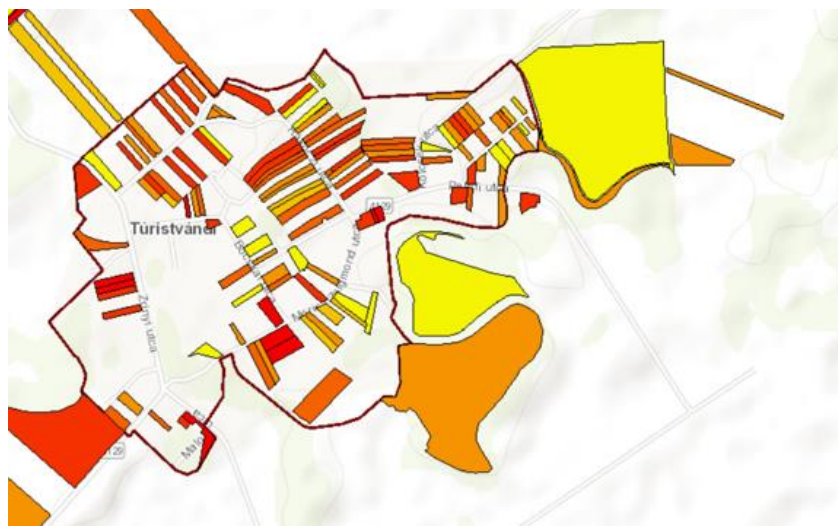
Lakásállomány-Túristvándi-2020	db
Egyszobás lakások száma	42
Háromszobás lakások (a két és félszobásokkal együtt)	74
Kétszobás lakások (másfél szobásokkal együtt)	115
Lakásállomány	253
Négy és több szobás lakások (a három és félszobásokkal együtt)	22

Forrás: TEIR

Ahogy korábban is rögzítettük, Túristvándi településen arányában nagyszámú az egyszobás lakások aránya. Ez, illetve az alap nélküli vályogházak aránya, kiegészítve a WC nélküli lakások arányával, jelzi a mélyszegénység jelenlétét.

Az eladósodottság szórványosan jellemző a településre, nem mutat tipikus – pl. szegregálódásra utaló – mintázatot. A Lechner adatbázis térképéből természetesen nem derül ki, hogy az ingatlanra terhelt adósság miből fakad (lakásépítési hitelből, meg nem fizetett közműdíjakból), ahogy az sem, hogy az adott család esetében a hiteltörlesztés gond nélkül, fennakadásmentesen zajlik, vagy sem. Az nyilvánvaló, hogy a hátralékok felhalmozódása jellemző probléma a településen, mert erről a HEP említést tesz, illetve az interjú során is megerősítést nyert. Az eladósodottságra részben választ találtak kártyás mérőórák formájában (áram), de az ivóvíz szűkítése már nem nevezhető humánus megoldásnak.

2. térkép eladósodottsági térkép

Forrás: <https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/>

A lakásviszonyok jellemző problémái a közműdíj-, illetve lakáshitel-tartozások, hátralékok felhalmozódása. Lakhatást segítő támogatás a normatív lakásfenntartási támogatás. A szegénység jellemzője a lakhatással összefüggő hátralékok felhalmozódása, és a lakossági adósságállomány folytonos újratermelődése. A legveszélyeztetettebb csoportok a

¹⁵ Helyi Esélyegyenlőségi Program 25.o.

gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülők, kedvezőtlen jövedelmi helyzetű családok, pályakezdők, nagycsaládosok, a lakásfenntartási nehézséggel küzdők, a lakhatással összefüggő adósságot felhalmozott háztartások és súlyos betegséggel küzdő családok.¹⁶

A településen veszélyeztetett lakhatási helyzet, hajléktalanság nincs.

A lakások nagy részében a gáz- és a hagyományos, elsősorban a fatüzelés a jellemző.

A fejezet célja, fő következtetései

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében):	Lakások száma
életveszélyes házak	0
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	0
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetők (kb. 10 év),	10
jobb állagú házak, amiket érdemes modernizálni	30-40

A lakhatási beavatkozási terv

A lakhatási szegénység fő problémái (1 oldal)

A fejezet tartalma

Legfőbb lakhatási problémák összegzése a szegregációt, a közmű ellátottságot (közmű elérhetősége, közműszolgáltatásokból kikapcsolt lakások), a lakásállomány javítását, a tulajdonviszonyok rendezetlenségét, az eladósodottság problémáit is érintve.

- (1) A **település pozíciójának** összegzése, illetve a **népesség** számára és összetételére vonatkozó trendek összefoglalása;

Túristvándi földrajzi és gazdasági értelemben is periferiális. A lakosság száma a természetes folyamatoknak köszönhetően csökken, ezt a trendet egy mesterséges hatás által generált külföldi bevándorlás időlegesen megtörte, de csak a statisztikában, mert a kettő állampolgár „beköltözők” valójában életvitelszerűen nem éltek a településen. A településre a népességcsere jellemző: a végzettséget szerzett, zömében nem roma fiatalokat nem tudja megtartani a település, miközben a romák aránya lassan növekszik, helyi becslések szerint már meghaladta az 50%-ot.

- (2) A **szegregáció** fokának és jellegének összegzése, illetve annak bemutatása, hogy a szegregáció hogyan változott a településen az elmúlt 10 évben, a településen belül

¹⁶ Helyi Esélyegyenlőségi Program

milyen mobilizációs folyamatok voltak, ehhez a lakhatási programok hogyan járultak hozzá;

A településen valamikor volt két un. cigány utca, ma már nem jellemző, mivel a CSOK-ot kihasználva a fiatal romák település szerte lakásokat vásároltak. Egyéb folyamatok (iskolázottság, gazdaság) gyanítható, hogy a település gettósodik, de jelenleg még nem billent át abba az állapotba, hogy ez látványossá váljon.

- (3) A **közművek elérhetőségének** és tényleges használatának mértéke a településen, illetve a szegregátumokban. A családoknál megjelenő közmű hiányok milyen mértékben vezethetők vissza a közművek kiépítettségének hiányára, illetve a családok megfizethetőségi problémáira;

A közcsatornán kívül minden közmű elérhető. A díjfizetés sok családnál problémát okozott, erre válaszul elterjedt a kártyás áram-mérőóra és a vízszűkítés. Sok háztartásból kikapcsolták a vizet.

- (4) A jellemző **lakhatási jogcímek** települési szinten és külön a szegregátumokban:

Néhány család esetében szívességi lakáshasználat és magánbérlet is előfordul, jogcímnélküliséget egy családnál feltételeznek a helyi szakemberek. Ezek előfordulási aránya alacsony.

- (5) A **túlzsúfoltság** problémája milyen mértékben áll fenn és milyen típusú családokat érint,

Jellemzően hol fordul elő, szegregátumokban és azon kívül is. A CSOK-os lakásvásárlásoknak köszönhetően jelenleg a túlzsúfoltság nem jellemző a településen.

- (6) Az **eladósodottság** mértéke a célcsoport családjainak körében. Ennek keretében ki kell térni az adósságok különböző jellemző fajtáira, úgy mint lakhatási költségekkel, különböző hitelfelvetelekkel, magánszemélyektől felvett kölcsönökkel eladósodott, illetve az uzsorában érintett családok körének nagyságrendjére. A teljesen eladósodott (adósságcsapdában) lévő családok nagyságrendje a településen.

Nem erőteljes az eladósodottság, de jelen van minden formája. A helyi szakemberek erről mélyebb információval nem rendelkeznek, a későbbi FETE munkatársak feladata lesz az árnyaltabb és részletesebb kép kialakítása.

- (7) A lakóépületek **fizikai állagával** kapcsolatos problémák megjelenésének mértéke: életveszélyes és kritikus állapotban lévő lakóépületek nagyságrendje.

Ezzel nincsen probléma.

- (8) Milyen nagyságrendben vannak **eladó ingatlanok** a településen, esetleg már mennyi ingatlanvétel történt és van folyamatban a FETE program számára.

Nagyon kis számban, a helyiek szerint mintegy 3-4 ingatlan vár gazdára. A CSOK teljesen átrendezte a helyi ingatlanpiacot, ahogy az árakat is mesterségesen eltorzította.

A fejezet célja, fő következtetései

A fejezet célja, hogy összegezze a lakhatási diagnózis helyzetelemző fejezeteiben feltárt legfőbb lakhatási szegénységgel kapcsolatos problémákat és azok nagyságrendjét annak érdekében, hogy a szükséges beavatkozásokat meg lehessen fogalmazni. Az összegzés során mind a statisztikai adatokat, mind a becsléseket szükséges bemutatni, illetve a trendekre vonatkozó információkat is meg kell jeleníteni.

Család-lakáshelyzet mátrix: elsősorban a segítségre szoruló családokra koncentrálva

Családtípusok Lakástípusok	Teljes nyomorban élő családok	Minimális öfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Adott lakástípusban a család helyzete szerint beazonosított családok száma összesen	Az adott lakástípusba tartozó családok száma összesen
azonnali életveszélyt jelentő lakás	*			0	
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni				0	
nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)				10	
olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni				30-40	
Adott családtípusban a lakhatási helyzet szerint beazonosított családok száma összesen	5	30-40	20		
Az adott családtípusba tartozó családok					

száma összesen					
----------------	--	--	--	--	--

*** A mátrixhoz részletező információval nem rendelkezünk. A helyi szakemberek meg tudták becsülni, hogy a családok, illetve a lakások milyen szubjektív kategóriákba sorolhatók, de arra nem vállalkoztak, hogy ez a két szubjektív kategorizálást egymáshoz képest is megbecsüljék.**

Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek leírása (2 oldal)

4.2.1. Adósságkezelés elindítása

A helyi folyamatok ismeretében az adósságkezelési szolgáltatás vitális jelentőségű lesz a fenntartható és vállalható lakhatási program megvalósítása érdekében.

4.2.2. Háztartásgazdálkodást, pénzbeosztás tudatosságát javító programok, melyek megalapozzák a magasabb szintű lakhatási költségek rendszeres fizetését.

A helyi folyamatok ismeretében az adósságkezelési szolgáltatás vitális jelentőségű lesz a fenntartható és vállalható lakhatási program megvalósítása érdekében.

4.2.3. Tulajdonviszonyok rendezése:

A rendezetlen tulajdonviszonyokról nem rendelkezünk információkkal. A CSOK nagyarányú igénybevétele miatt a célcsoport egy részénél ezek rendezettek lehetnek. A többit a helyi szakembereknek gondosan fel kell majd tárniuk.

4.2.4. Magántulajdonú lakások felújításának segítésére kialakított program

A helyi igényekre reflektálva ezen programelem kialakítása valószínűleg szükséges lesz. A megvalósító szervezetnek fel kell készülnie a mind jelentősebbé váló viharkárookra való gyors reagálásra is.

4.2.5. Krízislakás létrehozása

A település túl kicsi ahhoz, hogy önálló krízislakhatási programot működtessen. Több településsel összefogva érdemes egy ilyen lakást biztosítani.

4.2.6. Bérlakásfejlesztés jobb minőségű lakhatási lehetőségek létrehozása érdekében az RRF program keretében.

Kérdéses, hogy a település jelen állapotában milyen módon lehetne hatékonyan megvalósítani a bérlakásállomány fejlesztését. A CSOK teljesen átrajzolta úgy az ingatlanpiacot, mint a település képét. A spontán népcserécsere felerősödhet egy rosszul célzott bérlakásprogram által – kérdéses, hogy a település gettószodása tovább zajlik-e, és amennyiben igen, az rövid távon átrajzolja-e annyira a helyzetet, hogy a bérlakásprogram radikálisan más modelljeiben lehet majd gondolkodni. Jelenleg viszont nem tűnik indokoltnak a bérlakásfejlesztés; egyéb

lakhatási programban érdemes gondolkodni, intenzív gazdaságfejlesztési tevékenység mellett.

Bérlakásfejlesztés beavatkozási terve (3-4 oldal)

A ténylegesen megvalósítható bérlakásfejlesztések megbecslése:

1. Krízislakások biztosítása:

A jelenlegi információk alapján nem valószínűsíthető a krízislakás iránti nagyobb szükséglet. Más településekkel összefogva ajánlatos ezen a téren közös stratégiát kialakítani.

2. Bérlakásfejlesztések

Kérdéses, hogy a település jelen állapotában milyen módon lehetne hatékonyan megvalósítani a bérlakásállomány fejlesztését. A CSOK teljesen átrajzolta úgy az ingatlanpiacot, mint a település képét. A spontán népességcsere felerősödhet egy rosszul célzott bérlakásprogram által – kérdéses, hogy a település gettósodása tovább zajlik-e, és amennyiben igen, az rövid távon átrajzolja-e annyira a helyzetet, hogy a bérlakásprogram radikálisan más modelljeiben lehet majd gondolkodni. Jelenleg viszont nem tűnik indokoltnak a bérlakásfejlesztés; egyéb lakhatási programban érdemes gondolkodni, intenzív gazdaságfejlesztési tevékenység mellett.

3. Más településre való mobilizáció

Kizárólag abban az esetben lehet értelme, ha a mobilis embereket, családokat megfelelően felkészítik a nyílt munkaerőpiacon való tartós megkapaszkodásra, és a jó színvonalú életre. A munkaerőpiacról való kiilleszkedést, amely jelenleg a célcsoportra jellemző, nem szabad exportálni!

Bérlakás beavatkozások tervezését segítő mátrix: igények és lehetőségek szerint kialakítható megoldás típusok

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)	1			1
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik,	0	0	0	0

akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)				
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be	0	0	0	0
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást	0	0	0	0
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást	0	0	0	0
Összesen	1	0	0	1

4. táblázat A bérlakásfejlesztés nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét <u>növelő</u> irányba ható tényezők	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét <u>csökkentő</u> irányba ható tényezők	Mérőszám / kvalitatív indikátor
település közlekedési összeköttetései	amennyiben az összeköttetések erősek , a munkahelyekre ingázást lehetővé teszik, és az elingázás távolsága életszerű	amennyiben az összeköttetések gyengék és költségesek , mind a közúti, mind a közösségi közlekedési viszonylatban, a munkahelyekre ingázást nem teszik lehetővé	(1) elingázók relatív aránya a helyben foglalkoztathatókhoz képest (2) ingázás napi távolsága és ráfordított idő
helyi gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások megléte	amennyiben foglalkoztatás bővülését szolgálja az addig csak közmunkában keresők köréhez képest	amennyiben nem módosul érdemben a csak közmunkában elhelyezhető aktív korúak aránya	(1) az ezekben a beruházásokban létrejött munkahelyek aránya (2) beruházások hozzájárulása a közmunkában foglalkoztatottak csökkenéséhez
helyben elérhető eladó és felújítható ingatlanok köre	amennyiben az elérhető lakások gazdaságosan felújíthatók a helyi lakáspiaci viszonyok között	amennyiben kevés vagy nincs elérhető és / vagy gazdaságosan felújítható lakás a helyi lakáspiaci viszonyok között	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (a települési kvótához képest)
közműinfrastruktúra	amennyiben a terület közművesített és az adott ingatlan esetén rendelkezésre áll a rácsatlakozási lehetőség	amennyiben a vízi-közmű hálózatra való rácsatlakozás nem lehetséges , új építés esetén pedig nem elérhető a csatornahálózat	(1) vízi-közműhálózat kiépítettsége a településen a potenciálisan fejleszthető településrészen, telken
megvásárlandó ingatlanok tulajdonviszonyai	amennyiben tiszta vagy alacsony költséggel tisztázhatók a jogviszonyok	terhelt és sok tulajdonos által birtokolt ingatlanok	(1) TAKARNET adatok
uzsora	főképp a lakhatási helyzetekben lecsapódó kevés uzsora	a településen elterjedt uzsora, szerteágazó függőségi helyzetek	(1) helyben informálisan bérbeadott lakások aránya (2) kiterjedt uzsorával foglalkozó családok jelenléte
iskola, szociális szolgáltatások elérhetősége	a helyben elérhető szolgáltatások köre a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétét szolgálja	a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétéhez szükséges szolgáltatások hiányoznak	(1) óvodai férőhelyek száma (2) iskolai férőhelyek száma (3) betöltött háziorvosi / gyerekorvosi praxis
szegregátumok relatív mérete a településen	kis szegregátum(ok), a településközpont nem szegregátum	egységesen hanyatló, többségében nyomorúságos élethelyzetek a telepeken, növekedő mértékben	(1) szegregátum lakosságának relatív mérete és növekedése a település egészének lakosságához képest

5. táblázat A bérlakásfejlesztés településhatárokön kívülre történő mobilizálási céljának nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Mobilizálás nagyságrendjét <u>növelő</u> irányba ható tényezők	Mobilizálás nagyságrendjét <u>csökkentő</u> irányba ható tényezők	Mérőszám / kvalitatív indikátor
településvezetés érdekelt a lakosság megtartásában	amennyiben nincsen szolgáltatást nyújtó intézmény	amennyiben köznevelési intézmény minőségi szolgáltatást nyújt	(1) szabad férőhelyek aránya (2) jobb módúak elhordják a gyermeküket
konfliktusok a küldő és befogadó települések között (családi szint)	amennyiben kiegyensúlyozott viszony	adott településről érkezőkkel szemben nagyon az előítéletek	(1) bevett költözési irányok a településről
ellenállás a fogadó településeken a roma családok ellen	amennyiben alacsony az előítéletesség	amennyiben erős az elutasítás és a diszkrimináció	(1) az adott településre átköltözők tapasztalata (2) visszaáramlás konfliktusok miatt
szegregátumok potenciális áthelyeződése a fogadó településen	amennyiben az átköltözések nem hoznak létre gócpontot , nem számottevően a szegregáció	a fogadó területen magas és jelentősen nő a hátrányos helyzetű lakosság aránya a településhez képest	(1) telepek / szegregátumok mérete és méretének alakulása a fogadó településen
van-e a közelben térségi növekedési centrum	amennyiben át lehet költözni a helyi növekedési centrumba	amennyiben ilyen centrum és messzebb nehéz mobilizálni a családokat	(1) járásközpont vagy funkcionális településcsoport foglalkoztatási helyzetének alakulása (2) távolabbi centrumokban a költözés nem jellemző a településről
a családok egymás segítőkapszolatrendszerától való függőség	amennyiben az informális támogató hálózat életben tartása mellett tud költözni, vagy nincs szükség folyamatos támogatásra az élet minden területén	amennyiben csak az informális támogató hálózat életben tartása és folyamatos szociális támogatás mellett boldogul a család	(1) családsegítésbe (nem) bevont családok köre és állapota
céltelepülés árszínvonala	amennyiben a céltelepülési lakások gazdaságosabban újíthatók fel a célterületi lakáspiaci viszonyokhoz képest	amennyiben megfizethetetlen az árkülönbség	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (2) árkülönbség mértéke

Opcionális kiegészítő fejezet

Amennyiben a beavatkozási terv megvalósításában fontos további szervezeti együttműködés, vagy olyan, kifejezetten a településre jellemző kockázatok társulnak hozzá, amelyeket a fenti tematikus fejezetekben nem lehetett körbejárni, szükséges lehet egy kiegészítő fejezet írása.